

KIKKULI FÖRLAG

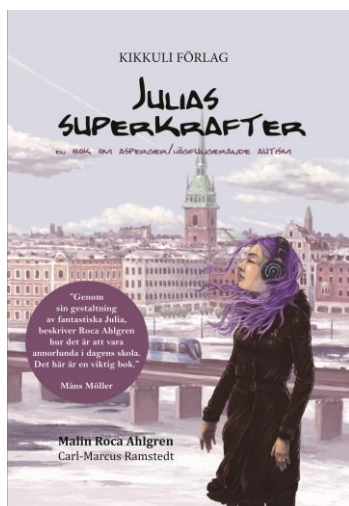
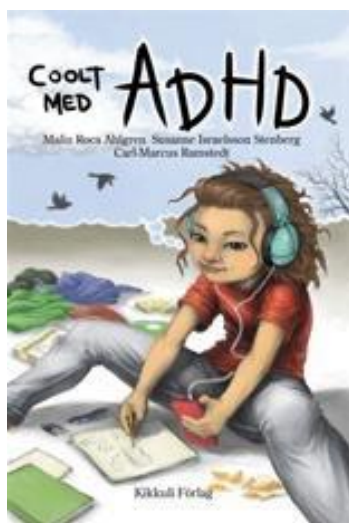
LÄRARHANDLEDNING

TILL BÖCKER OM ADHD, ÅNGEST, AUTISM, MOBBNING OCH
SÄRSKILD BEGÅVNING

MALIN ROCA AHLGREN

LÄRARHANDLEDNING TILL BÖCKER OM ADHD, ÅNGEST, AUTISM, MOBBNING OCH SÄRSKILD BEGÅVNING

Coolt med ADHD

Jag har ADHD

Vad är det med Lisa?

Julias superkrafter - en bok om asperger och högfungerande autism

Genomskinlig - en bok om mobbning och utanförskap

Mimis särskilda begåvning

Böckerna är skrivna av Malin Roca Ahlgren och kan läsas oberoende av lärarhandledningen. Handledningen är granskad av Bo Hejlskov Elvén, leg. psykolog och specialist inom neuropsykiatriska funktionshinder, npf, samt av Jenny Jacobsson, leg. lärare i svenska åk 4-9 med kompetens inom npf.

Målgrupp: åk 4-7

FÖRORD

Alice, Lisa, Julia, Livia och Mimi går i samma skola, i samma årskurs. Varje flicka belyser ett ämne/tema:

- Alice – ADHD
- Lisa – ångest
- Julia – AST
- Livia – mobbning
- Mimi – särskilt begåvad

Böckerna är tänkta som ett stöd för barn och deras föräldrar, samt lärare i grundskolan. Det finns också en Power Point att ladda ner som kan användas som visuellt stöd i klassrummet på Kikkuli Förlags hemsida www.kikkuli.com.

SYFTE

Att med hjälp av böckernas innehåll, kunna diskutera barns olikheter och begrepp som tolerans och acceptans. Böckernas innehåll ska möjliggöra att eleven kan reflektera kring sin egen vardag och hur den skiljer sig från barn som har funktionsnedsättningar.

Kunskapen om hur det är att leva med neuropsykiatriska funktionshinder som till exempel ADHD och Autism, hur det är att leva med ångest, hur det kan kännas att vara utanför och mobbad eller att ha en särskild begåvning ska genom detta läromedel öka.

I det längre perspektivet kan en bättre skolmiljö för alla elever som lever med eller i närheten av någon som kan identifiera sig med huvudpersonerna i böckerna skapas, då alla en var av dem representerar utanförskap och att vara annorlunda.

INTRODUKTION

Lärohandledningen består av en liten faktadel som används som stöd till läraren. Under varje faktadel finns även plats för läraranteckningar. I slutet av varje bok finns också pedagogiska tips som läraren kan ta del av i sin genomgång eller i diskussion med eleverna.

Efter faktadelen följer förslag på frågor med koppling till böckernas innehåll som kan diskuteras innan läsningen börjar samt efteråt för att jämföra deras reflektioner och kunskaper.

***Tips!** Använd gärna 4-hörn-övningar om eleverna tycker att det är svårt att diskutera inför varandra, alternativt formulera sina svar skriftligt. Böckerna kan användas som högläsningbok eller som klassuppsättning för tyst läsning.*

ELEVUPPGIFTER

Efter genomgång av ämnesinnehåll i böckerna finns förslag på allmänna frågor för diskussion eller för enskild reflektion i skriftligt format. Dessa frågor är inlagda i denna handledning på så sätt att de kan skrivas ut. Eleverna bör ha randigt papper eller skrivhäfte för att svara på frågorna.

Föreställ er att huvudpersonerna går i just den klass du undervisar. Använd frågorna i handledningen som utgångsläge och diskutera utifrån huvudpersonernas perspektiv och sätt att agera i situationerna. Fundera också över hur omgivningen agerar gentemot huvudpersonerna.

Böckerna går att läsa fristående från varandra.

BOKENS KOPPLING TILL LÄROPLANEN LGR11

SKOLANS VÄRDEGRUND

”Eleverna ska känna sig trygga med varandra, med skolans pedagoger och i verksamhetens miljö.”

”God miljö för utveckling och lärande. Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.”

I kap 6 i skollagen finns beskrivet hur skolan ska arbeta mot diskriminering och kränkande behandling:

”Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet. Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskilde

individens välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling.”

Den värdegrund och det uppdrag som Lgr 11 förmedlar kan sammanfattas i orden demokrati, lika värde, jämställdhet och solidaritet.

Kap 1, paragraf 4:

“Utbildningen ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Eleverna ska få stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt.” “I utbildningen ska hänsyn till elevers olika behov tas.”

Kap 3, paragraf 3:

“Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.” “Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.”

CENTRALT INNEHÅLL

LGR11, SVENSKA, årskurs 4-6

Att läsa och analysera skönlitteratur är centrala inslag i undervisningen i svenska i grundskolan.

LÄSA OCH SKRIVA

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.
- Handstil samt att skriva, disponera och redigera texter för hand och med hjälp av dator.
- Språkets struktur med meningsbyggnad, huvudsatser, bisatser, stavningsregler, skiljetecken, ords böjningsformer och ordklasser. Textuppbyggnad med hjälp av sambandsord.

- Hur man använder ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

TALA, LYSSNA OCH SAMTALA

- Att argumentera i olika samtalssituationer och beslutsprocesser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från vardag och skola. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation. Hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation.

BERÄTTANDE TEXTER OCH SAKPROSATEXTER

- Berättande texter och poetiska texter för barn från olika tider och skilda delar av världen. Texter i form av rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Berättande och poetiska texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning samt litterära personbeskrivningar.

SPRÅKBRUK

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.

FÖRMÅGOR

ANALYSFÖRMÅGA

Att kunna jämföra likheter och skillnader och kunna se samband.

METAKOGNITIV FÖRMÅGA

Att kunna lyssna och läsa, tolka och förstå, olika texter, bilder och filmer. Att kunna använda olika strategier för att göra sig förstådd. Att kunna reflektera över ett händelseförlopp. Att kunna lösa problem.

KOMMUNIKATIV FÖRMÅGA

Att kunna samtala om innehåll och skrivprocessen. Att kunna formulera en egen berättelse och redogöra för handlingen med början, innehåll och avslut.

I KLASSRUMMET

COOLT MED ADHD & JAG HAR ADHD

Fakta om ADHD för eventuellt stöd till pedagogen

AD = attention deficit (brist på uppmärksamhet)

HD = hyperactivity disorder (hyperaktivitets-störning/ovanligt mycket energi)

Ca 1-2 barn i varje klass har adhd.

ADHD består huvudsakligen av uppmärksamhetsstörning, hyperaktivitet och impulsivitet. Det är vanligt med humörsvängningar som ibland leder till utbrott.

I skolan ställs krav på att barn ska kunna koncentrera sig och slutföra sina arbetsuppgifter, men barn med ADHD har ofta koncentrationssvårigheter och därmed svårt att både lyssna och att ta in instruktioner.

De flesta har svårt att vara stilla och pratar mycket. Deras exekutiva funktioner är inte som andras, de har alltså extra svårt med att minnas att ta med sig saker, tidsplanera, organisera och strukturera sina uppgifter. Andra barn med ADHD är mer dagdrömmare och är inte riktigt närvarande i det som sker och har därför svårt att få något gjort. Detta beror på att de har en bristande aktivitetsreglering.

Plats för läraranteckningar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KOPIERINGSUNDERLAG

Frågor till eleven om adhd:

1. Kan du ge exempel på hur du tror att det är att ha ADHD i skolan efter att du läst de här två böckerna?
2. Varför tror du att det är viktigt att vi måste prata om att alla barn inte är likadana?
3. Vad kan du om ADHD nu?

Frågor till boken Coolt med ADHD

1. Hur kunde fröken ha gjort istället för att skälla på Alice när hon kom försent?
2. Hur tror du att det kändes för Alice att bli utskälld? Hur skulle du vilja att fröken skulle ha gjort?
3. Varför lyssnar inte Alice på fritidsledaren på rasten tror du?
4. Hur kändes det för dig när Alice tänkte att hon skulle bli retad för att hon fått diagnosen adhd?

Frågor till boken Jag har ADHD

1. På vilket sätt har Alice fått hjälp i skolan? Vilken mer hjälp skulle hon kunna få tycker du?
2. Varför eller varför inte tycker du att Alice gjorde rätt i att ställa sig framför klassen och berätta om sin adhd?
3. Hur skulle du känna om du skulle berätta något som var väldigt speciellt för dig för din klass?
4. Alice mamma säger att hon är bra på en massa saker eftersom hon har adhd. Vilka styrkor har hon tack vare sin adhd?

VAD ÄR DET MED LISA? – en bok om ångest

Fakta om ångest som eventuellt stöd till pedagogen

Det finns 2 huvudtyper av ångest:

- Ångest framkallad av yttre händelser.
- Ångest som har sitt ursprung inom dig. Det börjar med en tanke.

1-2 barn/klass har ångest.

Ångest är vanligt och det är en naturlig känsla som de flesta känner någon gång i livet.

Oftast vet man inte att man har ångest. Den kan komma när man känner sig stressad eller när du tror att du ska misslyckas med något. Då kan man få ont i magen eller bli svettig.

Ångestattacker beror ofta på rädsla/oro för att göra fel och bli bedömd för sin prestation. De kan därför lätt leda till ett undvikandebeteende som i sin tur kan leda till ett mer begränsat liv, till exempel ett undvikande av vissa situationer eller miljöer, som exempelvis skolan.

VANLIGA SYMPTOM

Svettningar, yrsel, magont, huvudvärk, hjärtklappning, illamående, skakningar.

Plats för läraranteckningar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KOPIERINGSUNDERLAG

Frågor till eleven om ångest

1. Vad tänker du på när du hör ordet ångest?
2. På vilket sätt förstår du hur Lisa kan ha det i skolan efter att du läst den här boken?
3. Varför tror du att det är viktigt prata om att alla barn inte är likadana?

Frågor om boken Vad är det med Lisa?

1. Vad tycker du att Lisa kan göra för att må bättre istället för att låsa in sig på toan i skolan och ringa mamma? Hur kändes det i magen när Lisa stod på balkongen?
2. Varför tror du att det är så läskigt för Lisa att gå in i klassrummet när hon kommer för sent?
3. Varför vill Lisa inte redovisa för klassen tror du? Hur kan man göra istället?

KOPIERINGSUNDERLAG

Frågor till eleven om AST

1. Vad vet du om Autism nu?
2. På vilket sätt förstod du att Julia har autism?
3. Vilka är Julias superkrafter, som hon har tack vare sin diagnos?

Frågor om boken Julias superkrafter - en bok om högfungerande autism och asperger

1. Varför tror du att Julia inte tycker om skolgården och rasterna?
2. Varför tror du att Julia sparkar i skåpet?
3. Hur skulle du reagera om en klasskompis bad dig vässa dennes penna?
4. På vilket sätt tycker du att skolan till slut hjälpte Julia så att hon skulle må bättre i skolan?
5. Vilka skolämnena tror du hon är bra på?

GENOMSKINLIG – en bok om mobbning och utanförskap

Ett kränkande inlägg/kränkande kommentar som hot eller förtal är ett brott. Skolan har enligt lag ansvar att förhindra mobbning och kränkande behandling.

(Se paragraf längre bak i handledningen.)

Fakta om mobbning som eventuellt stöd till pedagogen

60 000 barn är utsatta för mobbning i Sverige

20% har blivit kränkta av en annan elev det senaste året

De mest otrygga platserna i skolan är:

Toaletterna

Omklädningsrummen

Nätet

Vanligaste typen av kränkningar är:

Taskiga kommentarer

Elaka blickar eller miner

Fysiska kränkningar

Utfrysning

Olika typer av mobbning:

Fysisk mobbning

Psykisk mobbning

Nätmobbing

Verbal mobbing

Plats för läraranteckningar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KOPIERINGSUNDERLAG

Frågor till eleven om mobbning

1. När du hör orden mobbning, kränkning, sänkning, utfrysning, vad tänker du då?
2. Vilken typ av mobbning är det svårast för de vuxna på skolan att se?
3. Hur tycker du att din skola kan göra för att få bort mobbningen?

Frågor till boken Genomskinlig - en bok om mobbning och utanförskap

1. Vad tycker du att de tysta tjejerna som såg mobbningen kunde ha gjort istället?
2. Varför eller varför inte tycker du att de vuxna i Livias skola gjorde det du hade velat om du var Livia?
3. Hur skulle du reagera om du såg att någon i din skola blev behandlad som Livia blir i boken?
4. Varför tror du att Edvin ville mobba Livia? Förstår du i slutet vad Edvin varit med om själv?

Mimis särskilda begåvning – en bok om särskild begåvning

Att vara särskilt begåvad är inte samma sak som att vara högpresterande. Det är viktigt att skilja på att vara särskilt begåvad, högbegåvad och högpresterande. Att vara begåvad är inte nödvändigtvis samma sak som att prestera bra. Även om en elev visar upp fina resultat, kanske A på allt betyder det inte att den är särskilt begåvad. Tvärtom, den kan underprestera för att den inte har fått ett adekvat bemötande.

Högpresterande elever motsvarar ungefär 20 procent av populationen och fem procent av eleverna är särskilt begåvade, vilket statistiskt sett betyder cirka en elev i varje klass. Förmågan att stå ut med motgångar och ha koll på sina impulser (grit) brister ofta, framförallt om de särskilt begåvade eleverna inte fått coachning och fått lära sig strategier och kunskap om att det krävs träning för att lära sig, även om man är snabblärd samt att få en bättre frustrationstolerans. Lär man sig inte på en gång, är det lätt för dem att ge upp och bli tvära.

Vanliga egenskaper

- hög kunskapshunger
- vill förstå samband
- läser mycket
- analytisk
- perfektionistisk
- nyfiken
- abstrakt tänkande
- intensiv
- högekänslig
- resonerar logiskt
- lättlärd och snabblärd
- hyperfokuserande
- medkänslig
- energisk
- observant
- kreativ
- ifrågasättande av auktoriteter

Det finns olika slags typer av särskilt begåvade personer.

1. Vissa elever trivs bra i skolans strukturerade och förutsägbara miljö – de gör det som efterfrågas, och ofta med lysande resultat. Även om dessa elever slösar bort en stor del av sin skoltid när de anpassar sig efter gruppens lärandetempo är skolan sällan något stort problem för dem. De är ofta framgångsrika, högpresterande, motiverade och har lätt för skolan.

2. Andra, inte minst flickor, lider i tysthet och uppmärksammas inte alls. De använder ofta sin begåvning och känslighet för att fånga upp sociala ledtrådar och känslolägen och anpassar sitt beteende så att de får den respons de söker. Vissa av dem utplånar nästan sig själva för att passa in och bli accepterade. Dessa elever döljer sin begåvning för att få social acceptans och slippa ensamhet. De är inte sällan introverta och kan även uppleva utanförskap i skolan. Tecken på begåvning hos blyga barn är svårare att se och det är svårare att identifiera flickor, därför att de oftare är mer tillagsinställda och tillbakadragna, än vad pojkar är.

Pojkar upptäcks dock ofta tidigt då de visar tydliga tecken på vantrivsel i skolan. Flickor brukar märkas först på högstadiet genom hög frånvaro, ångest och ibland till och med ätstörningar och självskadebeteende.

3. Andra ifrågasätter auktoriteter, de är kritiska granskare. Dessa elever är mer motivationsstyrda och kan uppfattas som hyperaktiva och med svårigheter för socialt samspel. De vill inte anpassa sig till andra och kan därför upplevas som krångliga. De måste många gånger välja mellan att tillfredsställa sina intellektuella behov eller att bli accepterade av jämnåriga, som Mimi i denna bok.

KOPIERINGSUNDERLAG

Frågor till eleven om särskild begåvning:

1. Kan du ge exempel på hur du tror att det är att ha ADHD i skolan efter att du läst de här två böckerna?
2. Varför tror du att det är viktigt att vi måste prata om att alla barn inte är likadana?
3. Vad kan du om ADHD nu?

Frågor till boken Mimis särskilda begåvning

1. Varför tror du att Mimi blir arg på matteläraren i kapitel 1 och 2? Vad tycker du att läraren kunde ha gjort istället tycker du?
2. Vad gör hennes tjejkompisar efter lektionen som gör att Mimi blir irriterad på dem, i kapitel 4?
3. Varför blir Mimi sur på SO-läraren i kapitel 6? Vad kunde läraren ha gjort istället tycker du?
4. Vad är det specialpedagogen Gia gör för Mimi och varför?
5. Hur förklarar Mimi för sina kompisar det Gia har kommit fram till, i kapitel 19?

